

STUDERENDES DELTAGELSE I FORSKNINGSPROJEKT OM ” NY TJENESTETIDSAFТАLE I SKOLEN”

Pædagogisk konsulent Marianne Nykjær Madsen har bedt mig kommentere sin inddragelse af studerende i sit forskningsprojekt om ”Ny tjenestetidsaftale for lærere i folkeskolen”. I skrivende stund kender jeg ikke resultaterne af projektet. Forskningsprojektets hensigt er at dokumentere og analysere de organisatoriske og ledelsesmæssige udfordringer i forbindelse med den nye tjenestetidsaftale.. Jeg har i skrivende stund kun kendskab til den første delrapport fra projektet.

Marianne Nykjær Madsen er underviser på ”Diplomuddannelsen i ledelse”. På et særligt tilrettelagt forløb for skoledere har samarbejdet med otte studerende om sin dokumentation og analyse af de vilkår og nye muligheder arbejdstidsaftalen giver. De studerende har deltaget i forskningsprojektet både ved at indsamle og ved at analysere data. De studerende har efterfølgende brugt disse data og analyser i deres afgangsprøve på Diplomuddannelse i ledelse. Det er et krav til de studerendes afgangsprøve i uddannelsen, at der indgår empiri.

Mine kommentarer tager udgangspunkt i samtaler med fire af de studerende fra forløbet, der har deltaget i Marianne Nykjær Madsens projekt. Det følgende er altså ikke bare mine kommentarer, men en videregivelse og systematisering af de studerendes erfaringer. Mine egne overvejelser vil blive vil blive præsenteret sammen med fremstillingen af de studerendes erfaringer.jeg håber at det tydeligt fremgår af fremstillingen, hvor det er de studerendes erfaringer og hvor det drejer sig om mine kommentarer..

Mine spørgsmål i samtalerne drejede sig om 1)de studerendes interesse i genstanden for forskningsprojektet,2) deres perspektiv på forskningsgenstanden, 3) hvad de fik ud af deltagelsen i projektet i forhold til deres uddannelsesforløb og 3a) i forhold til deres praksis på skolerne, hvor de er ledere.

Hvorfor skal studerende inddrages i forskningsprojekter?

Der er tradition på højere læreanstalter for at inddrage studerende i forskningsprojekter som studentermedhjælpere. Typisk har de studerende indsamlet data efter spørgeskemaer som forskerne har udarbejdet eller udskrevet interviews og lignende.

Når man nu – og det er også tilfældet i VIA – ønsker at inddrage studerende i forskning er det hensigten, at de studerende udover at medvirke i undersøgelsesarbejdet også skal have en mere aktiv rolle i fx definition af forskningsprojekters genstand og metodedesign. De studerende skal i højere grad være aktører i de forskningsprojekter, hvor de medvirker . Aktør betyder i denne sammenhæng, at de får direkte indflydelse på forskningsprojektet.

Den norske læreruddanner Lars Anders Kulbrandstad beskriver i sin artikel ” Der finnes det vel ikke noe forskning på? Et eksempel på studentinvolvering i forskning” (Acta Didactica Norge Vol. 3 Nr. 1 Art. 10 2009) lærerstuderendes deltagelse i hans projekt om indvandrenorsk.

Kulbrandstads studerende er i gang med en professionsuddannelse, Dette har betydning for den hensigt Kulbrandstad har med at inddrage de studerende i sit forskningsprojket. Det helt afgørende er , at de studerende får et nuanceret syn på den viden deres fremtidige profession hviler på.

Professionsviden er noget, der udvikles, ændres og forældes gennem forskning i professionen. De involverede studerende skal gennem deres involvering i forskningsprojekter udvikle kritisk tænkning og få en reflekteret omgang med professionens vidensgrundlag. Endelig er det hensigten, at erfaringen med forskning på sigt vil styrke kvaliteten af deres arbejde med at udvikle professionen i deres fremtidige arbejde. Kulbrandstads studerende deltog i forskningen, som noget der var ekstra i forhold til deres normale uddannelsesforløb, og fik deres involvering godskrevet i uddannelsen.

”Almindelige” lærerstuderende som Kulbrandstads kommer til forskningsprojekter ”udefra”. Anderledes er det med studerende i Diplomuddannelse i ledelse, når de involveres i et forskningsprojekt.

Præsentation af de studerende der deltog i forskningsprojektet.

Studerende i Diplomuddannelse deltager i et videreuddannelsesforløb og har en gennemført professionsuddannelse bag sig. Nogle er fuldtidsstuderende - andre deltager i uddannelse sideløbende med fuldtidsarbejde.

De fire studerende, jeg har talt med arbejdede på fuld tid samtidig med, at de videreuddannede sig. Tre er skoleledere (to har været skoleledere i tre år og en er først ansat efter endt Diplomuddannelse i ledelse og var tidligere pædagogisk leder) og en har i seks år været pædagogisk leder. Alle fire har været i folkeskolen relativt længe og har en del organisatorisk (fx som tillidsrepræsentanter) og ledelsesmæssig erfaring.

Det helt afgørende i forhold til deres deltagelse i forskningsprojektet er, at implementeringen af den ny tjenestetidsaftale er et væsentligt element i deres arbejde som enten skoleledere eller som pædagogiske ledere. Forskningsprojektets genstand er altså samtidigt en arbejdsopgave for dem i deres daglige praksis på skolerne.

De involverende Diplom-studerende er således ikke bare ”på besøg” i et forskningsprojekt, fordi det der forskes i er en del af deres daglige praksis. De deltager med tre forskellige perspektiver:

- For det første deltager de for at få et indblik i og erfaring med forskningsprocessen,
- For det andet er deltagelsen i projektet en integreret del af deres uddannelsesforløb, da de efterfølgende bruger de indsamlede data i deres opgaveskrivning
- For det tredje, forbereder involveringen i forskningsprojektet de studerende til deres ledelsesarbejde med ny tjenestetidsaftale.

Det sidstnævnte perspektiv betyder, at projektet for de studerende antager karakter af et aktionsforskningsprojekt. Dette medfører, at de studerende må forholde sig både som aktører og iagttagere til forskningsgenstanden. Dette, mener jeg, må være det helt særlige ved at involvere Diplom-studerende i forskningsprojekter om deres praksis.

I hvilken forstand projektet om tjenestetidsaftalen har været tilrettelagt som aktionsforskning kan jeg ikke afgøre. Der er dog ingen tvivl om, at de involverede studerende oplever, at de har aktørstatus i forholdet til projektets emne/team. Projektet har givet mulighed ” for at forske i egen praksis ” som en af de studerende siger.

For at komme tættere på aktionsforskningsperspektiver vil jeg indkredse de studerendes holdning til og vurdering af projektets genstand: den ny tjenestetidsaftale.

Perspektivet på gentanden for tjenestetidsaftalen.

I et aktionsforskningsprojekter er deltagerne som nævnt både aktører og iagttagere. Man vil noget med den viden, der kommer ud af forskningen, fordi forskningsgenstanden er integreret i ens praksis.

Uden for uddannelsens kontekst er de involverede studerende underlagt handlingstvung i forhold til tjenestetidsaftalen. Ingen af de studerende kan derfor tvivle på relevansen af at undersøge, hvilke konsekvenser tjenestetidsaftalen har for organisation og ledelse på skolerne. Det er, som en siger ” Ti gange så sjovt, når man har udgangspunkt i ens egen praksis”.

De studerende motiveres af emnets nærhed til deres praksis. På den anden side mener de også, at det er vigtigt, at uddannelsen og måske især deltagelsen i forskningsprojektet gav dem mulighed for at få en vis distance til emnet. Både teoretiske analyse og systematiske dataindsamling forudsætter en vis distance til forskningsgenstanden for at kunne forholde sig tilpas nøgternt. En enkelt fortæller, hvordan det systematiske arbejde med empirien gav nye indsigter og gjorde det muligt at ” sætte sig selv i et kritisk lys ”. Fx ved at opdage andre aktørgruppers nuancerede vurdering af tjenestetidsaftalen. En opfattelse som var forskellig for den vurdering, han som leder selv havde dannet sig.

De studerendes vurdering af tjenestetidsaftalen

I sammenhæng med at de studerende er aktører i forhold til aftalen er det også afgørende at gøre sig klart, hvilken holdning/vurdering de deltagende studerende har til og af aftalen.

De fire Diplom-studerende har en overvejende positiv holdning til den ny tjenestetidsaftale. En siger: ” Tjenestetidsaftalen er meget indgribende – det er mere end en ny overenskomst ” og lægger vægt på, at DLF (og KL) bevidst har søgt at styrke professionaliseringen af lærerne med den ny tjenestetidsaftale.

Dette betyder ikke, at de ikke har blik for mulige negative sider af aftalen fx vedrørende dens konsekvenser for det psykiske arbejdsmiljø. Dette fremgår af de opgaver jeg har haft lejlighed til at læse.

Udover en positiv vurdering af aftalen har de studerende en funktionel tilgang til arbejdet med tjenestetidsaftalen. Det væsentlige spørgsmål er hvilke organisatoriske processer, der skal igangsættes, og hvordan der skal ledes for at implementere aftalen. Det fremgår af samtalerne med de studerende, at det funktionelle perspektiv har været centralt i deres opgaver – det er usikkert i hvilket omfang dette også har præget deres medvirken i forskningsprojektet.

De studerendes opgaver i forskningsprojektet.

Organiseringen af de studerendes medvirken i forskningsprojektet bestod af to seminarer om kvalitativ dataindsamling, selve dataindsamlingen og efterfølgende analyseseminarer. De fire studerende har alle deltaget i både metodeseminarer og analyseseminarer. De studerende har selv

besluttet hvilke data de ville indsamle, med hvilket fokus de ville indsamle deres data og hvilken metode, de ville bruge.

Tre af de fire studerende gennemførte fokusgruppeinterviews, og en har gennemført et individuelt interview. Derefter har de skrevet deres interviews ud og endelig meningskondenseret dem. To har gennemført et fokusgruppeinterview, hvor fokusgruppen bestod af deltagere med forskellige perspektiver på aftalen (teamledere, tillidsrepræsentanter, ledere), en har gennemført et interview med en fokusgruppe bestående af skoleledere og en har gennemført et individuelt interview med en skoleleder.

Alle fortæller om de praktiske og banale vanskeligheder de haft med at gennemføre kvalitativ dataindsamling (fx at nogle af deres respondenter ikke mødte op), og nævner, at de gerne ville have prøvet at lave interviews flere gange. De har dog, fortæller de, fået indsigt i og gjort erfaringer med det positive ved systematisk dataindsamling og bearbejdning. En enkelt foreslår, at man i den organisatoriske udvikling på en skole kan bruge systematisk dataindsamling for at få et mere ”nøgternt” udgangspunkt for drøftelserne mellem ledelse og medarbejdere.

En anden af deltagerne fortæller, hvordan samtalen i fokusgruppen bestående af skoleledere gjorde at ” man blev helt høj af det – en fantastisk oplevelse” og at gruppen overvejede at mødes igen. Dette skyldes muligvis at fokusinterview er en metode, der ikke er struktureret som spørgsmål og svar, men sigter på at give deltagerne mulighed for at kommentere udvalgte temaer. I en fokusgruppe udvikler deltagerne deres synspunkter i samtalen. Derfor spiller metoden godt sammen aktionsforskningsformen.

I det andet fokusgruppeinterview var det først i forbindelse med databearbejdningen en ny erkendelse opstod. Først i udskriften kunne respondenternes nuancerede vurderinger ses.

På de efterfølgende seminarer analyserede deltagerne dataudskrifterne. En beskriver at disse seminarer udviklede sig til en studiegruppe og fungerede samtidigt som et netværk for de studerende. Lærer og studerende udviklede et fælles sprog delvist gennem særligt Marianne Nykjær Madsens inddragelse af teoretiske perspektiver. Teorierne var inspirerende og ”åbnede øjnene” for deltagerne fortæller alle fire.

En af de fire fortæller dog, at han sammen med en lærer på sin skole beskæftigede sig med teorier, som han fandt vigtige i forhold til Diplomuddannelsen i ledelse, men som ikke var så funktionelle i forhold til den indsamlede empiri og det valgte fokus.

Alle fire vurderer deltagelsen i bearbejdningsseminarerne meget positivt, og som en siger ” Marianne kunne jo også bruge vores input”

Uddannelsesforløbet og involveringen i forskningsprojektet

Alle studerende på uddannelsesforløbet fik tilbud om at medvirke i forskningsprojektet. Alle der ønskede det blev involveret. Der var otte studerende, der deltog i projektet.

Deltagelsen i projektet ligger tæt på de øvrige studieaktiviteter i uddannelsesforløbet. De studerende udarbejder opgaver om emner fra deres praksis, og i analysen inddrages som reglen empiri, de studerende selv har indsamlet. De studerende arbejde med forskningsprojektet var forholdsvis nemt

at integrerer i de diplomstuderendes studieaktiviteterne. Det krævede blot at de brugte lidt mere tid på deres uddannelse..

Deltagelsen i projektet har snarere kvalificeret studiet end suppleret det med noget andet og nyt. Fx indgik arbejdet med metoder til dataindsamling som en integreret del af uddannelsen for alle studerende i uddannelsen og ikke kun for de studerende som medvirkede i forskningsprojektet.

Samarbejdet i forbindelse med dataindsamling og samarbejdet på analyseseminaret synes i særlig grad at have ”løftet” studieaktiviteterne.

De fire gør alle opmærksomme på, at det, at lærer og studerende havde udviklet et fælles sprog, og at Marianne Nykjær Madsen på forhånd var inde i problemstillingerne indvirkede meget positivt på vejledningen i forbindelse med deres opgaveskrivning.

En enkelt beskriver sin involvering med udtrykket ”fedtet ind”. Udtrykket har i samtalekonteksten dog ingen negative konnotationer, men er afsæt for, at den studerendes beskrivelse af, hvordan hun på et tidspunkt i opgaveskrivningen lægger Mariannes Nykjær Madsens delrapport til side og skriver sin opgave på egne præmisser. En anden beskriver, hvordan afgangprojektet efterhånden ”får sit eget liv”.

Informanterne vurderer, at deltagelsen i projektet ingen betydning havde i forbindelse med den afsluttende prøve. Involveringen i forskningsprojektet synes således ikke at have ændret væsentlig på relationen mellem studerende og underviser.

Kvalificeringen af ledelsesopgaven.

En deltager lægger vægt på det ”at blive skarp i analysen” i sig selv styrker løsningen af ledelsesopgaverne i forbindelse med ny tjenestetidsaftale. En anden at arbejdet med forskningsprojektet og opgaven ” har givet lederne et fortrin frem for tillidsrepræsentanterne” og at de ”kendte modstanden på forhånd”. Mest afgørende for kvalificeringen af deres ledelsesopgave er dog, at de på baggrund af det teoretiske arbejde og analyserne, blev i stand til at udpege vigtige ledelsesopgaver i forhold til implementeringen af tjenestetidsaftalen fx revitalisering af teamorganiseringen, nødvendigheden af forandringsledelse, ”flytte konflikterne ud af team’ene” ledernes tydelige kommunikation til medarbejderne osv.

Perspektiverende spørgsmål

- 1) For de involverede Diplomstuderende tager forskningsprojektet form af et aktionsforskningsprojekt. Hvordan kan dette udnyttes i forhold til forskningsprojektet? Er de studerende fx meddefinerende i forhold forståelsen af forskningsprojektets genstand og udviklingen af forskningsdesignet? Og mere overordnet: hvordan bruges aktionsforskningsperspektivet i kvalificeringen af projektet?
- 2) De studerende har flere forskellige perspektiver på projektets genstand. De har dels et rent erkendelsesmæssigt perspektiv og dels et mere funktionelt perspektiv. De studerende er jo på engang studerende og ledere, der som led i deres praksis på skolen skal implementere tjenestetidsaftalen. Hvordan skelnes der mellem disse forskellige perspektiver og hvordan

kan samspillet og modspillet mellem de forskellige perspektiver frugtbargøres i forhold til forskningsprojektet og de studerendes individuelle opgaver.

- 3) Diplomuddannelse i ledelse er en uddannelse, der inddrager de studerendes praksis i studiet og opgaveskrivningen. Der er derfor gode muligheder for at integrerer deltagelse i forskningsprojektet med studieaktiviteterne. Det er derfor vigtigt, at det sikres, at opgave og forskning, opleves som sammenhængende men også adskilte aktiviteter. Dette har i følgende studerende også været tilfældet. Hvilke metoder har man brugt for at opnå dette?
- 4) Kun nogle af de studerende på Diplomforløbet holdet har deltaget i forskningsprojektet. Hvad har dette betydet for studiemiljøet på holdet? Hvordan er de studerendes forskellige typer af relationer til underviseren blevet tematiseret og håndteret?

Kjeld Sten Iversen